

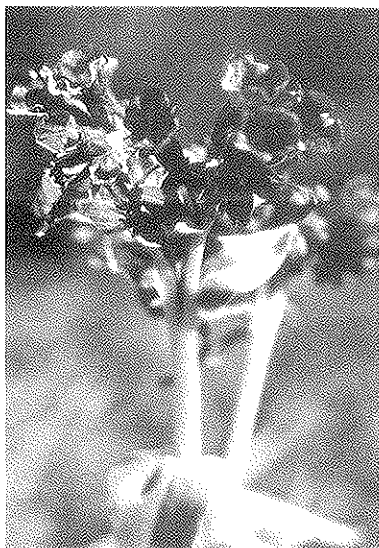

Zsuzsival a természetbe

ÉLŐVILÁG A KISVASÚT MENTÉN

A Hármashegyialjai Tanösvény

*Az orvosi tüdőfű -
gyakori erdőszéleken*

*Magyar nőzirom -
fokozottan védett fajunk*

*Salátaboglárka -
az erdők aljnövényzetében*

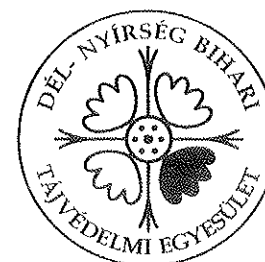
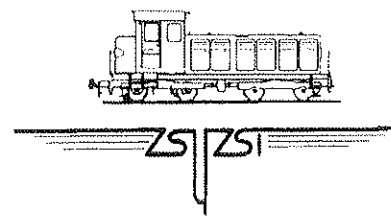

*Nagyezerjófű -
a homoki tölgyesek értéke*

Zsuzsival a természetbe

ÉLŐVILÁG A KISVASÚT MENTÉN

A Hármashegyaljai Tanösvény

Harmadik, aktualizált kiadás

Írta:

Budayné Kálóczi Ildikó

Gyarmathy István

Papp László

Fotó:

Buday Andrea (22, 24),

Buday Gábor (3, 5, 6, 9, 10, 25),

Budayné Kálóczi Ildikó (1, 7, 8, 21),

Gyarmathy István (2, 13, 16, 19), Hargita Sándor (23),

Juhász Lajos (12, 15), Lesku Balázs (14),

Molnár Zoltán (17, 18, 27, 28),

Papp László (4, 11, 20), Papp Tibor (26)

A térképet Buka László,
az ösvény emblémáját Buday Tamás készítette

Tipográfia:

Vetró Mihály, Hajdúszoboszló

Nyomdai munkák:

Litográfia Nyomda, Debrecen

A tanösvény és a kiadvány elkészítését koordinálta
a Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi Egyesület és a Szerkő Egyesület

Támogatta

Környezetvédelmi Minisztérium

Kiadja

a Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi Egyesület

1. A debreceni Erdőpuszta

A debreceni Erdőpuszta a várostól keleti-délkeleti irányban, körülbelül 10 km távolságra félkör alakban húzódik.

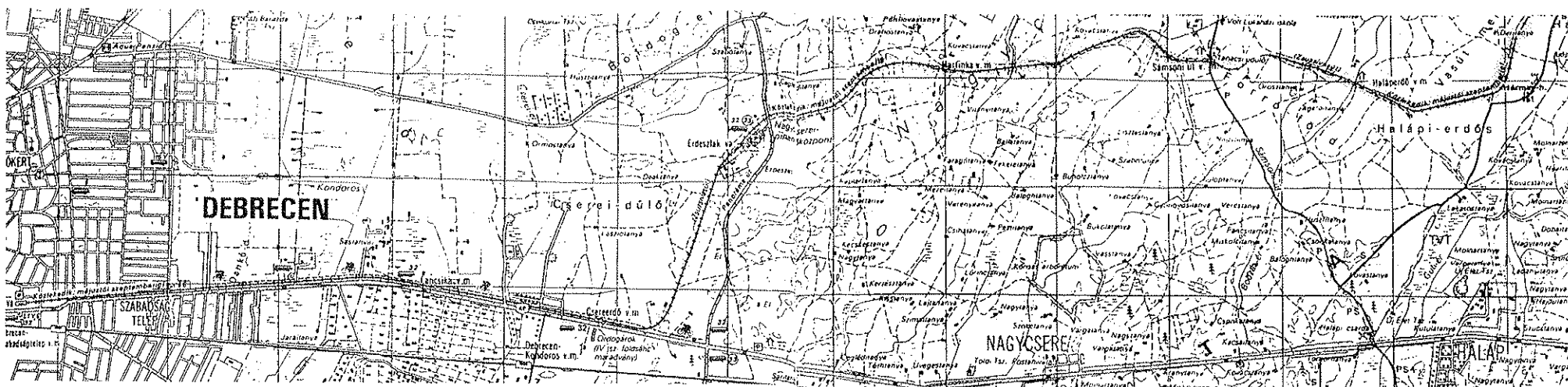
Nevéből is kiderül, hogy átmenetet képez az erdő és a füves puszta között (erdőssztyep). A vidék már korán természetes lakóhelyévé vált az embereknek, s emiatt a homokbuckák tölgyerdeit fokozatosan pusztítani kezdték. A későbbi csatornaépítések növelték a talaj vízszintjének süllyedését illetve előidéztek a laposokon a lápok kiszáradását. Ez a futóhomok újramozgásának kedvezett, amit aztán a XIX-XX. századokban az akác betelepítésével igyekeztek megkötni. A terület még mindig változatos, gazdag élővilággal rendelkezik. Több pontja már védelem alatt is áll részben a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet részeként, részben helyi jelentőségű védett területek. Az őshonos erdők főleg száraz homoki és gyöngyvirágos tölgyesek, de mélyebb pontokon tölgy-köris-szil ligeterdő és fűz-nyír „ligetek” is találhatóak. A tisztásokon láprétek is kialakultak, míg a szárazabb területeken homoki gyepekkel találkozunk.

A terület botanikai értékei közül kiemelendők a kétlevelű és a zöldvirágú sarkvirág, a pompás kosbor, a madárfészek-orchidea, az egyhajúvirág, a tarka sáfrány, a magyar és a homoki nőszirm stb.

Állatok élőhelyeként szintén jelentős. A gerinctelenek közül leglátványosabbak a lepkék. Szaporodik itt a nagy hőscincér is, mely faj az Európai védelmi listán is az elsők között van. Kétféltűi és hüllői is szép számmal élnek a területnek. Madarak közül a kis és nagy fakopáncs, a fekete harkály, a szürke küllő, az egerészölyv, a kékvércse, a darázsölyv, a galambász héja, a töviszűrő gébics és még sok verébalkatú él itt. Az idős tölgyesek igen gazdagok énekesmadarakban. A vizes területeken, a tavakon és környékükön búbos vöcsök, cigányréce, kerce-réce, tőkésréce, nyári lúd, szürke gém is táplálkozik többek között.

Az emlősök képviselői erdei egerek, földikutya, cicikanyok, vakond, hermelin, borz, róka valamint az őz. Kultúrtörténeti-történelmi emlékei közül kiemelkedik az Ördögárok, vélhetően a szarmaták sáncrendszerének egy része, melyet egy szakaszon 1968-ban helyreállítottak. Felkeresésre javasoljuk a Fancsikai templomromot. Az erdőpusztai Bemutatóház és a Fűvészkert egész évben látogatható, kiállításai jól hasznosíthatók a környezeti nevelésben.

Megközelíthető autóbusszal, de inkább javasoljuk kerékpárral vagy az erdei kisvasút igénybevételeivel. Ekkor Debrecenből távolabb is eljuthatunk, szinte minden állomásnál valami értékessel találkozhatunk.

2. A Zsuzsi vonat környékének természeti értékei

A vonat a Dél-Nyírségi Erdőpuszták debreceni részének legszebb tájain fut keresztül.

Csere-erdő megállóhely

A 48-as úton átkelve rövid sétával elérhetjük a csaknem 2000 éves ősi föld-sáncrendszer helyreállított maradványát, amit talán a valaha itt élt szarmata nép épített, máig sem teljesen tisztázott céllal.

A vonattal párhuzamos kerékpárúton sétálva megtaláljuk a Panoráma éttermet, ahol szomjunkat, éhünket olthatjuk.

Erdészlak megállóhely

A közelben van a Debreceni Erdészeti 30-as években emelt erdészháza, környékén szép erdők, rétek, ahol élvezhetjük az erdőpusztai táj harmóniáját. A környék helyi jelentőségű természetvédelmi terület.

Martinka megállóhely

Az állomás mögött húzódik a tavaszonként madárdaltól hangos gyönyörű Martinkai tölgyes, helyi jelentőségű védett terület. Tőle északra szép lápréteket,

kaszálóréteket találunk. Déli irányba kisebb gyalogtúrával felkereshetjük a Hajdúsági Tájvédelmi Körzethez tartozó Nagycserei Kőrises Arborétumot, a tájra valamikor jellemző tölgy-kőrisszil ligeterdők egyik kiemelkedően értékes maradványát. Rendkívüli jelentőségét növeli, hogy még mindig nagyon jó a vízellátása és jó csapadékú években nyár elejéig akár fél méternyi is lehet a fák közötti mélyedésekben a víz. Védett növényekben és állatokban (harangláb, fehér zászpa, szürke küllő, fekete harkály stb.) gazdag, így nagyon óvatosan lehet itt közlekedni. A címlapfotón izelítőt látunk értékeiből.

Sámsoni út megállóhely

A sárga turistajelzést követve észak felé elérhetjük a Hajdúsági Tájvédelmi Körzethez tartozó változatos szépségű homoki ősgyepet, a Martinkai legelőt, amely bizonyos részletein szép ürgenépességnek ad élőhelyet. Itt található a Nyírség legnagyobb agárkosbor állománya is. Déli irányban haladva a klasszi-cista stílusban épített régi Halápi csárdához érünk.

Hármashegy, végállomás

Számos védett természeti értéket találunk a közelben, így a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet védett területeit, valamint a védett növényekben gazdag helyi jelentőségű hármashegy akác- és tölgyerdőket a Zsuzsi vonat mai és hajdani nyomvonala mentén. Innen indul a később részletesen ismertetésre kerülő tanösvény is. Az állomás mellett büfé működik, a közelben ifjúsági tábort, erdei iskolát, majálisparkot találunk.

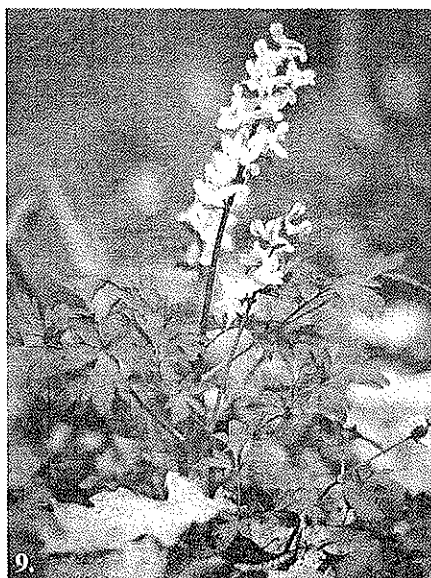
Az aláírásokat tartalmazó mappa, melyet a Zöld Mikulás adott át Dr. Hevessy József polgármester úrnak

8.

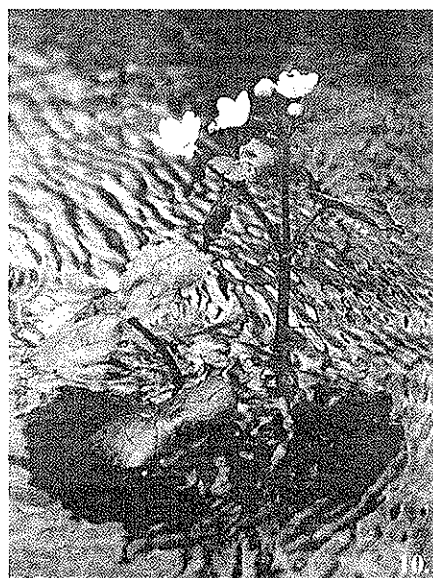

A nagy hőscincér az európai védelmi listán is megtalálható

9.

A Nagycserei-erdő tavaszi növénye, az odvas keltike

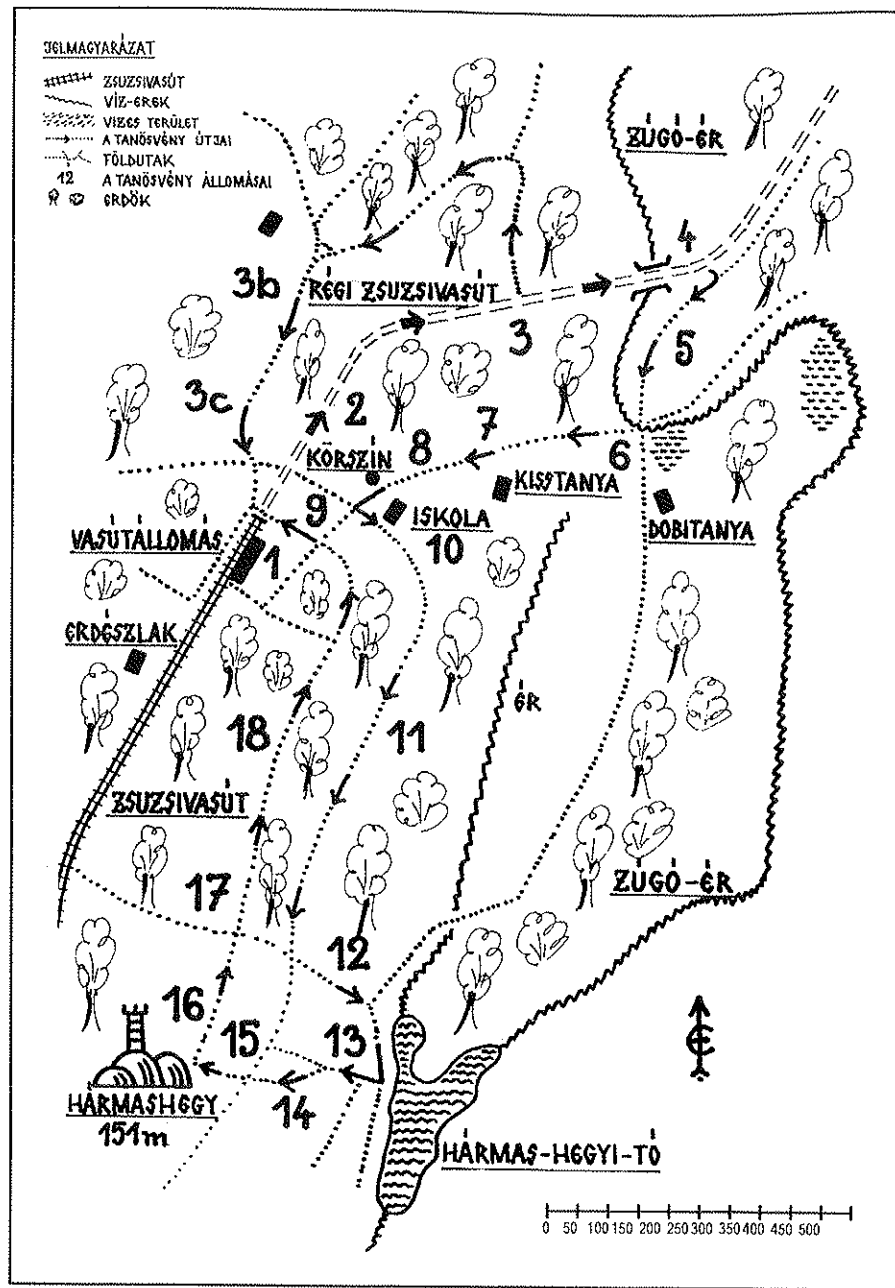
10.

Mocsári gólyahír egy nedves foltban

12.

A mogyorós pele öreg fák odvaiban is tanyát ver

3. A Hármashegyaljai tanösvény

A Zsuzsi kisvonat hagyományos közlekedési eszköze a Debrecen környéki tanyáknak. Több mint 100 évvel ezelőtt hozták létre, hogy a környéken lévő tanyák valahogyan kapcsolatba kerüljenek a világgal. Így részt vállalhattak a „nagyváros” élelemmel való ellátásában, s hozzájuthattak az iparcikkekhez ők is. A közúthálózat, az autóbusz-közlekedés fejlődésével úgy tűnt, hogy nincs szükség a kisvonatokra, így hazánkban nagyon sokat visszafejlesztettek. A Zsuzsi vonat nyomvonalát is a lakossági tiltakozás ellenére jelentősen lerövidítették. Néhány éve pedig az üzemeltetés nem kifizetődő volta miatt a teljes leállítás mellett érvelt Debrecen város önkormányzata.

Pedig a pénz nem minden! Ha körbenézzük városunkat, az utóbb idők változásait, azt látjuk, hogy jelentősen terjeszkedünk írtva magunk körül a természeti értékeket. A debreceni kisgyerekek szinte már csak a lakótelepek közötti kis zöld tisztásokat ismerhetik, néha jutnak el a Botanikus és az Állatkertbe, a Nagyerdőre. Talán évente egyszer a kisvonattal az Erdőpusztára. Pedig mindannyiunknak szüksége van friss levegőre, a természetben szerzett élményekre, s arra, hogy ne csak a könyvekből tanuljuk az élővilágot!

Ezért szeretnénk, ha most, az előttek lévő lehetőséget kihasználva megmutathatnánk nektek, hogy mi mindent rejt a mi Erdőpusztánk. A Zsuzsi vonat Hármashegyi végállomásától indulva a kisebbeknek, fáradékonyabbaknak egy rövidebb sétát, a nagyobbaknak egy hosszabb, változatosabb túrát ajánlunk két erdei tanösvényünkön. Figyeld a jelünket, s maradj az ösvényen! Így nemcsak ismerkedhetsz az élővilággal, de kevesebb kárt okozol benne. Ne feledd, az úton szinte végig természetvédelmi területen jársz! Ugye nem szedsz le védett területen kívül sem növényt, vigyázol, hogy ne taposs össze egyetlen utadba akadó rovar sem.

1. állomás - ismertető tábla

Elindulunk a Zsuzsi régi töltésén, mely egyben az „Alföldi Kék Túra” útvonala is. Az utat balról középkorú tölgyes, jobb felől a törökmogyoró- és a galagonyasoron túl a „majálisrét” szegélyezi. Utóbbi majd később közelebből is megnézzük.

2. állomás

Előttünk egy ültetett tölgyes látható. Hazánkban eredeti, ember által nem bolygatott erdő már nincs. Ezért fontosak telepített erdeink is, melyekben az őshonos fajokat is megtaláljuk: kocsányos tölgy; rezgő nyár; mezei szil; amerikai kőris (nem őshonos); akác (nem őshonos); egybibés galagonya; kutyabenge; kökény; hamvas szeder.

Továbbhaladva balra egy beerdősödött tisztáshoz érünk. Közöséges nyír, fehér nyár, szürke nyár mellett a vadvörte (vackor) is megtalálható a lombkorona-szintben. Cserjeszintjében sok a fagyal. A nyílt homoki tölgyes tisztásain magyar szegfű, szurokfű, kakukkfű, apró bojtorján és különböző harangvirágfajok adják a légyszárúsínt legszebb növénykeit.

3. állomás

Balról egy körülbelül 80 éves homoki tölgyest láthatunk. Ma már csak nagyon ritkán találkozhatunk ilyen erdővel, ezért néhány éve táblával jelölt természetvédelmi terület lett.

A már látott jellegzetes fajokat itt is megfigyelhetjük: különösen sok a kocsányos tölgy. Szomorúan láthatjuk viszont, hogy az utóbbi évek szárazsága nem múlt el nyom nélkül.

Egy érdekes foltban, az erdő belseje felé bibircses nyírek is mutatják fehér törzsüket. Az erdőrészt nyugati szegélye mélyebb területre esik, ahol a hajdani tölgy-köris-szil ligeterdők szárazabb maradványa is felfedezhető. (Ez nem ligetes erdőt jelent, hanem egy nedves, sokszor vízfolyások mellett kialakult gazdag erdőtársulást.) A ligeterdők jellegzetes fa- és cserjefajai: a magyar köris, a kocsányos tölgy, a mezei és a vénicszil, a kutyabenge, a veresgyűrűsöm, amelyek ősszel a lombszíneződésükkel talán a legszebb színfoltot jelentik.

Aki csak a kisebb körre vállalkozott, az a bal oldali ösvényen haladhat tovább, s ugyanennek az erdőnek a másik oldalán, azt körülvárván tér vissza a kiindulási helyre. Az ösvény jobb oldalán jellegzetes nyírségi-erdőpusztai tanyaépületeket és gazdálkodást láthatunk (3. b). A városi diákoknak érdemes megfigyelni milyen növényeket termelnek a szántókon, milyen állatok élnek a tanyán.

Visszatérés közben (3. c) a jobb kéz felőli buckaoldalon idős homoki akácstölgyest láthatunk, kevés már az ilyen, jellegzetes aljnövényzetű erdő.

Észre vehetjük (3. d), hogy utunk mélyebb a korábbiaknál. Ennek oka, hogy egy homokbuckát vágtak át készítése során. Ennek következtében jól megfigyelhető a fák gyökere, valamint az először megtelepedő növények: zuzmók, mohák (pionirtársulás).

4. állomás

A hosszabb tanösvényt választók egyenesen haladnak tovább. Bal kéz felől egy új telepítésű nyáras látható. Következő állomás a Zúgó-ér, melynél a vízparti társulásokat figyelhetjük meg. Itt kevés a szabad vízfelület, mert néha kiszárad az erecske, de a lebegő és a gyökerezőhínár képviselői megtalálhatók. A szélén nád, kásafű és sás, tavasszal virágzó mocsári gólyahír figyelhető meg. Meg kell jegyeznünk, hogy éltető elemünk a víz, itt a folyóktól távoli Nyírségben nagyon fontos. Sajnos a levezető árkok (ezeknek egy része hajdan is patak volt, csak nem ilyen mély mederrel) a víz nagy részét elviszik a területről. Az árok partján középkorú tölgy-köris-szil ligeterdőt, távolabb égereket látunk.

5. állomás

Letérünk a Zsuzsi vonat régi töltéséről és az Alföldi Kék Túra útvonaláról. Szemben velünk egy nagyméretű homokbuckát akácte telepítés miatt sajnos tönkretettek. Jobb kéz felől az ültetett vöröstölgyek – bár tájidegenek – különösen ősszel nagyon mutatósak a kocsányos tölgyek között.

6. állomás

A hídról szénézve több épületet látunk. A tanyák gyakran épültek az erdőszélekre, hiszen elegendő tűzifa, az állatoknak legelő állt itt rendelkezésre. A rétek mélyebb pontjain gyakran fűzlápoltok voltak, melyeket még ma is láthatunk /mint itt is/, hiszen szántani nem volt értelme.

7. állomás

Utunk egy patak mellett folytatódik, melyet onnan tudunk, hogy jobbról égerfák szegélyezik. Bal kéz felől a tanyahez tartozó terület van.

8. állomás

Ismét egy fiatal vöröstölgyes következik, valamint kocsányos tölgyvel vegyesen ültetett akác mellett haladunk. A tájidegen fafajok egyöntetű állományai alaposan elszegényítik a légyszárúsíntet a vastagon lehulló, nehezen bomló leveleik miatt.

9. állomás

A tisztás! Mesterségesen létrehozott, az erdő szabadidőpark jellegét hangsúlyozó terület. Nagyon sok lágyszárú fajt ismerhetünk meg rajta. Olyat, amit a kertben gyomnövénynek tekintünk. Ő itt van otthon, s itt szép! A csenkeszek közül a keskenylevelűt, a rétit és a barázdást találjuk itt. A nedvesebb részek szép szegfűfaja a réti kakukkszegfű, a szárazabbaké a bennszülött (csak hazánkban élő) magyar szegfű.

10. állomás

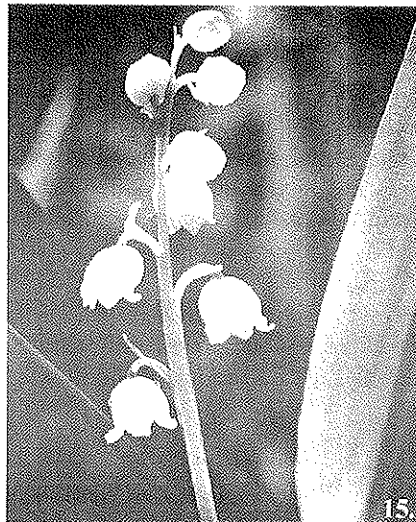
Ez a szép épület valaha iskola volt, a Klebelsberg Kunó-féle népiskolák egyike. Ugye milyen jó lehetett itt biológiaórárt és szünetet tartani! Most Debrecen város erdei iskolájaként működik, mely hamarosan csillagvizsgálóval bővül.

11. állomás

A homoki tölgyes helyén ma akácelegyes-tölgyes van, mely az egész buckát befedi. Az akácot éppen a homokkötés miatt telepítették be az 1700-as évek végén először. A méhészek és a fatermelők nagyon dicsérik, de a biológusok nem örülnek neki. Szemben a bucka alatt szép gyöngyvirágos-tölgyest látunk, mellette fiatal akácos. Jól látható a két erdőtípus közötti különbség.

Erdei fűlesbagoly is fészkel itt

Gyöngyvirág

12. állomás

Ez egy öreg tölgy-köris-szil ligeterdő, benne néhol nyíreket is megfigyelhetünk: jelzik, hogy a közelben víz lehet.

Néhány orchideának adhatnak az ilyen erdők otthont, például madárfészek, sarkvirágok. A területet korábban lőtérnek használták, emiatt maradhatott letermelés nélkül.

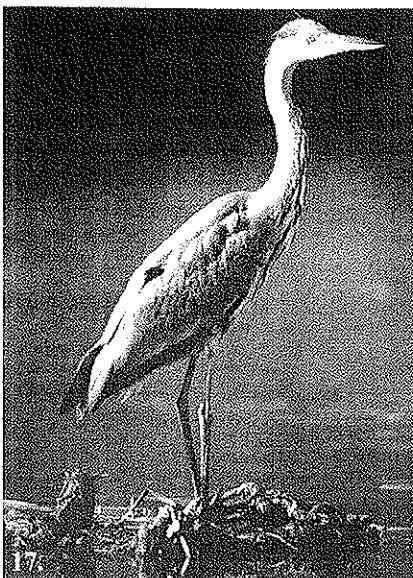
13. állomás

A Hármashegy aljai tó vize csillan meg előttünk. Ezt a horgászok mesztársaság hozták létre, s van benne ponty, amur, törpeharcsa, naphal, csuka. Érdekes a sekélyebb részekben a naphal ivását és a hímek ikraórzését megfigyelni. De mint új élőhelyen, az élővilág egyéb képviselői is megtelepedtek benne és a környékén. A vízi növényzet alaptípusai jellegzetes fajaikkal, szélén a nádas-gyékényes rekettyefűzesben, néhol égeresben folytatódik. A tó partján a lápréti növények egyik legszebbje, a csermelyaszat még virít májusonként.

Madárvilága is gazdag vízimadarakban, s ha szerencsés a nézelődő, láthatja a természetvédelem címermadarát, a nagy kócsagot is. Viszont a horgászok nem örülnek a szintén idelepedő vidrának. Mi szívesen megpillantottuk volna ezt az óvatos védett állatot.

A Hármashégyi tározó koratavasszal

A szürkegém is lesben áll

Cserregő nádiposzáta eteti a kakukkfiókát a nádasban

14. állomás

Közeledünk a kilátóhoz, csak még ezen a réten megyünk keresztül. Ez is nagyon szép terület, nem véletlenül a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része. Körülötte erdei fenyves illetve egy öreg tölgyes található.

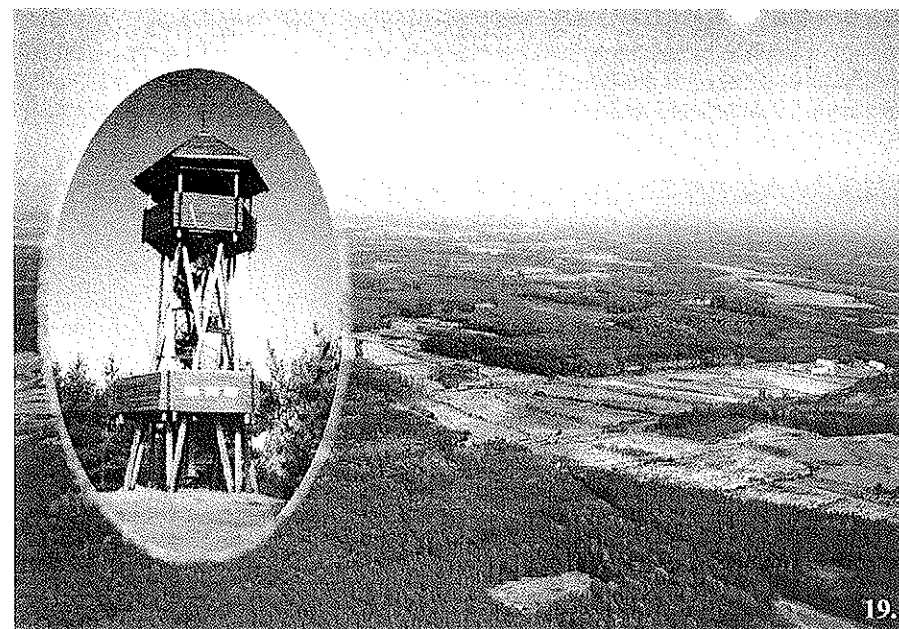
15. állomás

A kilátóhoz egy „hegyre” kell felmennünk. Jól látszik, hogy ez egy homokból álló kiemelkedés, a Nyírségre igen jellemző, szélhordta nagy bucka. Rajta záródó homoki gyepek él, ami azt jelenti, hogy már csak néhol látszik a szabad homokfelület. Többségében rozsnok- és csenkeszfajok, valamint homoki pimpó fedi. Nagyon sok a siskánáttippan nevű pázsitfű rajta. Érdekes cserjéje a kései meggy. Tetején ültetett erdő (erdei fenyő, akác) van.

16. állomás

A kilátó. Az ember mindig törekedett egyre magasabbra. A történelmi időkben ez olykor az életét jelenthette, hiszen magasabbról hamarabb észlelte a bajt, s

tudott védekezni. Ma már csak jobban szét szeretnénk nézni, s magasabbról most is jobban látszanak a dolgok. Sőt más is látható, mint amit lentről elképzelünk! Érdemes felmászni erre a 18 méter magas faépítményre. Például rájöhetünk, hogy miért Hármashegy ez a terület. A környék legmagasabb homokbuckasorának tetején vagyunk, amely jól kivehetően három halomból áll. S az Alföldön ezek igenis hegynek számítanak.

A kilátó és a kilátás

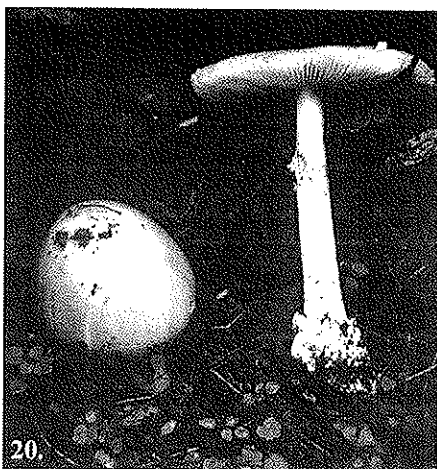
S a kilátás – felülről a környék tobzódik a színekben, formákban. Itt egy világosabb erdőfolt (tölgyes), amott egy sötétebb (fenyves), annak a tanyának még az állatai is látszanak, s a rétek is nagyon változatosak a nedvességnek megfelelően. Egy eleven térkép mozaikfoltokkal – még Debrecen és a környező falvak is látszanak.

17. állomás

A buckáról a másik irányban haladunk tovább – egy csodálatos erdefenyvesben. Különösen sokféle gombát láthatunk esős idő után itt.

18. állomás

Száraz homoki tölgyesben vezet utunk. Ez a nagyon megritkult erdőtípus valaha a Nyírség száraz buckatetőit, oldalait fedte, helyén többnyire már akácost találunk. Ez egy tipikus, sarjzatatott erdő, amit az mutat leginkább, hogy a fák „csokrosan” nőnek. Viszonylag jó termőhelyi viszonyok maradtak az évek során, s a tölgyel elegyedő akác is 50–60 éves lehet, ami szintén ritkaságszámba megy. Ennek valószínűleg az az oka, hogy anyagilag nem érte meg erdészeti szempontból letermelni. Jó mikroklímája miatt ez a hely is gazdag gombákban. Található itt sereges és szürke tölcsérgomba, fülőkefajok, erdőséli csiperke, nyári vargánya, őzlábgombafajok, piruló galóca. De vigyázzunk, mert mérgező fajok, gyilkos és párdugálóca, sárguló csiperke stb. is előfordulhatnak.

A mérgező gyilkos galóca

Fiatal nagy őzlábgomba

Eredetileg ez a fás társulás adott élőhelyet – s ad még ma is néhány területen – a fokozottan védett egyhajú virágnak és magyar nőszirmnak.

Egy néhány fából álló feketefenyő-folt mellett haladunk tovább.

19. állomás (ez egyben a 9. állomás is)

Utunk végállomásához, a most felújított Körszínhez jutunk. Itt ismét a rét van, ahol a vonatindulásig jókat lehet játszani, futkározni – nem felejtve, hogy rajtunk is múlik, hogy a természet szépsége és sokfélesége (biodiverzitása), faj- és formagazdagsága fennmaradjon.

A Zsuzsi-vonat megállóhelyeinek és tanösvényének a botanikai (növénytani) értékei (védett illetve ritka fajok)

A fajok magyar neve	A fajok latin neve	A fajok előfordulási helye
széleslevelű nőszőfű	Epipactis helleborine	Csere-erdő, 11., 12. és 13. állomás
kardos madársisak	Cephalanthera longifolia	Csere-erdő állomás
lári nádtippa	Calamagrostis stricta	Erdészlak
bársnyos kakukkszegfű	Lychnis coronaria	Erdészlak
magyar nőszirm	Iris aphylla subsp. hungarica	Erdészlak, Sámsoni út, Hármashegy, 11. és 18. állomás
nagy ezerjófű	Dictamnus albus	Martinka, Hármashegy, 3., 11. és 18. állomás
harangláb	Aquilegia vulgaris	Martinka megállóhely
fehér zászpa	Veratrum album	Martinka és Sámsoni úti megállóhely
odvas keltike	Corydalis cava	Martinka megállóhely
bogláros szellőrózsa	Anemone ranunculoides	Martinka megállóhely
ujjas keltike	Corydalis solida	Martinka megállóhely
tavaszi kankalin	Primula veris	Martinka megállóhely, 3., 11., 13. és 18. állomás
hússzínű ujjaskosbor	Dactylorhiza incarnata	Sámsoni úti megállóhely
kétlevelű sarkvirág	Platanthera bifolia	Sámsoni úti megállóhely, 3., 4. és 11. állomás
hölgypáfrány	Athyrium filix-femina	Sámsoni úti megállóhely és 18. állomás
homoki nőszirm	Iris arenaria	Sámsoni úti megállóhely
poloskaszagú kosbor	Orchis coriophora	Sámsoni úti megállóhely
mocsári kosbor	Orchis laxiflora subsp. elegans	Sámsoni úti megállóhely
tavaszi hérics	Adonis vernalis	Hármashegy
madárfészek	Neottia nidus-avis	3. és 12. állomás
Sadler-imola	Centaurea sadleriana	3. és 18. állomás
borzas szegfű	Dianthus superbus	6. és 13. állomás
csermelyaszat	Cirsium rivulare	6. és 13. állomás
konkoly	Agrostemma githago	7. állomás
erdei borkóró	Thalictrum aquilegifolium	11. állomás
molyhos nyír	Betula pubescens	12. állomás
dunai szegfű	Dianthus collinus var. debreceniensis	13. állomás
magyar vagy homoki csenkesz	Festuca vaginata	15. állomás
pusztai csenkesz	Festuca rupicola	15. állomás
vékony csenkesz	Festuca valesiaca	15. állomás
sárga gyűszűvirág	Digitalis grandiflora	18. állomás
selymes boglárka	Ranunculus illyricus	18. állomás

**A Zsuzsi-vonat megállóhelyeinek
és tanösvényének a zoológiai (állattani) értékei
(védett fajok)**

A fajok magyar neve	A fajok latin neve	A fajok előfordulási helye
rézsilkló	<i>Coronella austriaca</i>	Erdészliak, 18. állomás
óriás galacsinhajtó	<i>Scarabeus affinis</i>	Sámsoni úti megállóhely
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	Sámsoni úti megállóhely
kerecsensólyom	<i>Falco cherrug</i>	Sámsoni úti megállóhely
szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	Sámsoni úti megállóhely
zöld levelibéka	<i>Hyla arborea</i>	Sámsoni úti megállóhely, 3., 11., 13. és 18. állomás
vándorsáska	<i>Locusta migratoria</i>	3. állomás
kardoslepke	<i>Iphiclydes podalirius</i>	3. állomás
admiralis lepke	<i>Vanessa atalanta</i>	3. állomás
nagy róka lepke	<i>Nymphalis polychloros</i>	3. állomás
nagy pávaszem	<i>Saturnia pyri</i>	3. állomás
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	3. állomás
imádkozó sáska	<i>Mantis religiosa</i>	3. és 15. állomás
nappali pávaszem	<i>Inachis io</i>	3. és 18. állomás
fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	3. és 18. állomás
nagy hőscincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	3., 11. és 18. állomás
kis hőscincér	<i>Cerambyx scopolii</i>	3., 11. és 18. állomás
kis szarvasbogár	<i>Dorcus parallelipipedus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
nagy szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
zöldküllő	<i>Picus viridis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
szürke küllő	<i>Picus canus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
csilp-csalp füzike	<i>Phylloscopus collybita</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
sisegő füzike	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
vörösbegy	<i>Erythacus rubicula</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
szürke légykapó	<i>Muscicapa sterrata</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
fülemüle	<i>Luscinia megarhynchos</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
feketerigó	<i>Turdus merula</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
léprigó	<i>Turdus viscivorus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
karvalyposzáta	<i>Sylvia nysoria</i>	3., 11., 12. és 18. állomás

A fajok magyar neve	A fajok latin neve	A fajok előfordulási helye
kis poszáta	<i>Sylvia curruca</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
csuszka	<i>Sitta europea</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
mezei poszáta	<i>Sylvia communis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
tővisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
berki tücsökmadár	<i>Locustella fluviatilis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
héja	<i>Accipiter gentilis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
darázsölvy	<i>Pernis apivorus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
kabasólyom	<i>Falco subbuteo</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
macskabagoly	<i>Strix aluco</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
horgasszőrű denevér	<i>Myotis hattereri</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
korai denevér	<i>Nyctalus noctula</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
törpe denevér	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
törpe cickány	<i>Sorex minutus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
erdei cickány	<i>Sorex araneus</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
keleti cickány	<i>Crocidura suaveolens</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
mezei cickány	<i>Crocidura leucodon</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
mogyorós pele	<i>Muscardinus avellanarius</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
menyét	<i>Mustela nivalis</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
borz	<i>Meles meles</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
nyuszt	<i>Martes martes</i>	3., 11., 12. és 18. állomás
barna varangy	<i>Bufo bufo</i>	3., 11., 13. és 18. állomás
zöld varangy	<i>Bufo viridis</i>	3., 11., 13. és 18. állomás
barna ásobéka	<i>Pelobates fuscus</i>	3., 11., 13. és 18. állomás
kis tarkaharkály	<i>Dendrocopos minor</i>	3., 11-13. és 18. állomás
közép tarkaharkály	<i>Dendrocopos medius</i>	3., 11-13. és 18. állomás
nagy tarkaharkály	<i>Dendrocopos major</i>	3., 11-13. és 18. állomás
fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	3., 11-13. és 18. állomás
keleti sün	<i>Erinaceus concolor</i>	3-19. állomás
vakond	<i>Talpa europaea</i>	3-19. állomás
holdszarvú ganajjtűró	<i>Copris lunaris</i>	6. állomás
vízisikló	<i>Natrix natrix</i>	6. állomás
bibic	<i>Vanellus vanellus</i>	6. állomás
nagygoda	<i>Limosa limosa</i>	6. állomás
Miller-vízicickány	<i>Neomys anomalus</i>	6. és 13. állomás
hermelin	<i>Mustela erminea</i>	6. és 13. állomás
fecskefarkú lepke	<i>Papilio machaon</i>	6. és 13. állomás
mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	6. és 13. állomás
bübosbanka	<i>Upupa epops</i>	7. állomás
tengelic	<i>Carduelis carduelis</i>	7. állomás
zöldike	<i>Chloris chloris</i>	7. állomás
gyöngybagoly	<i>Tyto alba</i>	7. állomás
erdei fülesbagoly	<i>Asio otus</i>	7. állomás
házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochrurus</i>	7. állomás

A fajok magyar neve	A fajok latin neve	A fajok előfordulási helye
kerti rozsdafarkú	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	7. állomás
csicsörke	<i>Serinus serinus</i>	7. állomás
füstifecske	<i>Hirundo rustica</i>	7. állomás
molnárfecske	<i>Delocheon virbica</i>	7. állomás
hantmadár	<i>Oenanthe oenanthe</i>	7. és 15. állomás
fenyves cinke	<i>Parus ater</i>	7., 15-17. állomás
orrszarvúbogár	<i>Oryctes nasicornis</i>	9. állomás
bőrfutrinka	<i>Carabus coriaceus</i>	11. állomás
kékfutrinka	<i>Carabus violaceus</i>	11. állomás
ragyás futrinka	<i>Carabus cancellatus</i>	11. állomás
éticsiga	<i>Helix pomatia</i>	11. és 12. állomás
erdei pityer	<i>Anthus trivialis</i>	11., 12. és 18. állomás
tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	13. állomás
vízi denevér	<i>Myotis daubentoni</i>	13. állomás
vízicickány	<i>Neomys fodiens</i>	13. állomás
vidra	<i>Lutra lutra</i>	13. állomás
kisasszonyszitakötő	<i>Calopteryx virgo</i>	13. állomás
csikbogar	<i>Dytiscus latossimus</i>	13. állomás
elevenstülő gyík	<i>Lacerta vivipara</i>	13. állomás
vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	13. állomás
pettyes göte	<i>Triturus ridibundus</i>	13. állomás
tarajos göte	<i>Triturus cristatus</i>	13. állomás
kis tavibéka	<i>Rana lessonae</i>	13. állomás
tavi béka	<i>Rana ridibunda</i>	13. állomás
kecskebéka	<i>Rana esculenta</i>	13. állomás
mocsári béka	<i>Rana arvalis</i>	13. állomás
vágócsik	<i>Cobitis taenia</i>	13. állomás
régi csik	<i>Misgurnus fossilis</i>	13. állomás
kurta baing	<i>Leucaspis delineatus</i>	13. állomás
vízi sikló	<i>Natrix natrix</i>	13. állomás
kis vöcsök	<i>Podiceps ruficollis</i>	13. állomás
feketenyakú vöcsök	<i>Podiceps nigricollis</i>	13. állomás
vörösnakú vöcsök	<i>Podiceps griseigena</i>	13. állomás
búbos vöcsök	<i>Podiceps cristatus</i>	13. állomás
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	13. állomás
fehérarcú szerkő	<i>Chlidonias hybrida</i>	13. állomás
fehértörű szerkő	<i>Chlidonias leucopterus</i>	13. állomás
szürke gém	<i>Ardea cinerea</i>	13. állomás
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	13. állomás
nagy kócsag	<i>Egretta alba</i>	13. állomás
kiskócsag	<i>Egretta garzetta</i>	13. állomás
bőlömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	13. állomás
pocgém	<i>Ixobrychus minutus</i>	13. állomás

A fajok magyar neve	A fajok latin neve	A fajok előfordulási helye
fehér gólya	<i>Ciconia ciconia</i>	13. állomás
fekete gólya	<i>Ciconia nigra</i>	13. állomás
szárcsa	<i>Fulica atra</i>	13. állomás
kendermagos réce	<i>Anas strepera</i>	13. állomás
fütyülő réce	<i>Anas penelope</i>	13. állomás
csörgő réce	<i>Anas crecca</i>	13. állomás
bőjtő réce	<i>Anas querquedula</i>	13. állomás
nyíl farkú réce	<i>Anas acuta</i>	13. állomás
kanalas réce	<i>Anas clypeata</i>	13. állomás
kontyos réce	<i>Aythya fulegula</i>	13. állomás
barát réce	<i>Aythya ferina</i>	13. állomás
cigány réce	<i>Aythya nyroca</i>	13. állomás
piroslábú cankó	<i>Tringa totanus</i>	13. állomás
kerceréce	<i>Bucephala clangula</i>	13. állomás
kisbukó	<i>Mergus albellus</i>	13. állomás
kormos cankó	<i>Tringa erythropus</i>	13. állomás
szürke cankó	<i>Tringa nebularia</i>	13. állomás
régi cankó	<i>Tringa glareola</i>	13. állomás
erdei cankó	<i>Tringa ochropus</i>	13. állomás
hillegető cankó	<i>Tringa hypoleucos</i>	13. állomás
pajzsos cankó	<i>Philomachus pugnax</i>	13. állomás
sárszalmonka	<i>Gallinago gallinago</i>	13. állomás
foltos nádiposzáta	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	13. állomás
barkós cinege	<i>Panurus biarmicus</i>	13. állomás
rétisas	<i>Haliaetus albicilla</i>	13. állomás
rozsdás csaláncsúcs	<i>Saxicola rubetra</i>	13. állomás
cigány csaláncsúcs	<i>Saxicola torquata</i>	13. állomás
nagypóling	<i>Numenius arguata</i>	13. állomás
békászósas	<i>Aquila pomarina</i>	13. állomás
halászsas	<i>Pandion halietus</i>	13. állomás
gyurgyalag	<i>Merops apiaster</i>	13. és 14. állomás
vörösvércse	<i>Falco tinnunculus</i>	14. állomás
molnár görény	<i>Mustela eversmanni</i>	14-16. állomás
sisakos sáska	<i>Acrida hungarica</i>	15. állomás
hangyaleső	<i>Myrmecoleon formicarius</i>	15. állomás
parlagi pityer	<i>Anthus campestris</i>	15. állomás
mókus	<i>Sciurus vulgaris</i>	18. állomás
egerészölyv	<i>Buteo buteo</i>	18. állomás
zöld gyík	<i>Lacerta viridis</i>	18. állomás
erdei béka	<i>Rana dalmatina</i>	18. állomás
farkasalma-lepke	<i>Zerynthia polyxena</i>	18. állomás
tülkös szarvasbogár	<i>Synodendrum cylindricum</i>	18. állomás

Akiknek a tanösvényt, s az élményeket köszönhetjük

A Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi Egyesületet

alapítói 1995. márciusában hozták létre az alábbi célok érdekében:

- természetvédelmi és csillagászati ismeretterjesztés
- az ökoturizmus fejlesztése
- természetvédelmi területek kezelési, rekonstrukciós és kutatási programjaiban részvétel
- védendő területek feltárása, megóvása, lehetőség szerint megvásárlása
- veszélyeztetett fajok védelmi programjai
- kulturális értékek védelme
- a fentiekhez szükséges anyagi források előteremtése

Az egyesület címe: 4241 Boeskaikert, Pillangó u. 5. Tel.: 30/477-46-54, fax: 52/529-940

E-mail cím: gyistvan@www.hnp.hu

Tevékenységeink

- Védett növények és ritka fák védelmére /szaporítás és mesterséges visszatelepítés/ programot indítottunk.
- Elindítottuk a „Legyünk társak a természet védelmében” programot a természetkimélő gazdálkodás érdekében.
- Zsilipet tervezettünk és kivitelezünk a nyírábrányi láperdő, valamint több láprét vizét levezető esatornára.
- Tájékoztató, természeti értékeket bemutató táblákat helyeztünk ki védett területeknél, halmoknál és több partifecske telepnél.
- Különböző típusú madárodútát készítettünk és helyeztünk ki /köztük számos szalakótaodút/ a dél-nyírségi erdőségekbe, és fás legelőkre.
- A madarak védelme érdekében középfeszültségű vezetékekre szigetelő-papucsokat helyeztünk.
- A Nyírerdő Rt. Erdőspusztai bemutatóházában kiállítást rendeztünk be a környező védett területek természeti értékeiről.
- A madarak védelme érdekében középfeszültségű vezetékekre szigetelő-papucsokat helyeztünk.
- Ismeretterjesztő kiadványokat, könyveket, plakátokat és képeslapsorozatot jelentettünk meg.

Szerkő Környezeti Nevelési Oktatóközponti Egyesület

1995 júniusától szerveződött a környezeti problémák iránt érzékeny felnőttek kezdeményezésére. 2001 végén 7 tagcsoporthoz, s hatvan egyéni tagunk van. Tagjaink többsége debreceni, de a megye különböző területeiről is vannak, illetve Szabolcs-Szatmár, Jász-Nagykun-Szolnok megyéket is képviselik néhányan. Fő célunk a szemléletformálás, annak megértése, hogy a természet és a környezet megismerése egy nagyon összetett folyamat, s mindenki a saját érdeklődésén, feladatainak megismerésén keresztül ezek védelméhez is közel kerülhet. Ehhez kapcsolódó tevékenységeink:

- ismeretterjesztés - minden szinten (pl. lakosság, tanártovábbképzés, diákok)
- terepbejárások szervezése
- védendő értékek felkutatása, feltárása, védelme

Akcióink:

- Versenyek, vetélkedők (zöld telefonos, megyei természetvédelmi versenyek, az országos pályázat: Gondolatébresztő – 2001.)
- telefonkönyv-visszagűjtési projekt
- Egy iskola - egy kunhalom projekt - a kunhalomtakarítástól a rekonstrukciós tevékenységig széles skálán dolgoznak a kapcsolódó csoportok, jelenleg 29 - elsősorban iskola
- A Zsuzsi kisvonal fennmaradásának további szakmai segítése. A Dél-Nyírség Bihari Tájvédelmi Egyesülettel közösen például tanösvényt terveztünk, s valósítottunk meg a végállomásnál. Ennek szakmai-módszertani megfogalmazása, a kiadvány elkészítése, ismeretötábla elkészítése együttműködésünk eredménye. Szorgalmazzuk az itteni erdei iskola fejlesztését, s az egész város számára szervezeten való elérhetőségének kidolgozását.
- Tanári tréningek, konferenciák
- Debrecen és környéke értékeinek megismerésére programok, helyi tanterv kidolgozása, szemléltető anyagok, kiadványok összeállítása

Várjuk az érdeklődők bekapcsolódását tevékenységeinkbe!

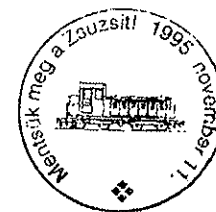
Az Egyesület címe: 4034 Debrecen, Sőregi J. u. 6. Tel.: 52/314-810, www.extra.hu/szerko

Zsuzsi Erdei Vasút Közhasznú Társaság

A debreceni kisvasutat 1995 szeptemberében az Önkormányzat meg akarta szüntetni, mert nem volt rentábilis az üzemeltetése. Ennek megakadályozására megalakult a Zsuzsi Kisvasútért Baráti Kör, pár nappal később a Zsuzsi Erdei Kisvasútért Alapítvány. Tevékenységük, szakmai terveik és más támogatók munkája eredményeképpen az Önkormányzat megváltoztatta korábbi döntését, s 1996. május elsejétől rábízta a fenti két szervezet által - kifejezetten az üzemeltetés céljából - létrehozott Zsuzsi Erdei Kisvasút Közhasznú Társaságra, amely mindenféle csatlakozó program szervezésével is igyekszik vonzóvá tenni a kisvonalas túrákat.

Cím: 4029 Debrecen, Faraktár u. 54. Tel: 52/417-212

Ügyintézés, különleges szervezések: 52/446-786 rádiótelefon: 60-355-991

Öko-Centrum Alapítvány

Az 1999-ben alakult alapítvány a Debrecen Városi Könyvtár Olvasótermében működik. Vállalt alaptevékenysége környezetvédelmi témájú báziskönyvtár működtetése a belvárosban. A folyamatosan bővülő állomány többszáz magyar nyelvű, száz idegennyelvű (angol, német, spanyol) dokumentumot tartalmaz. A kötetek mellett videokazetták, diafilmek, CD-k, folyóiratok állnak az olvasók rendelkezésére.

A különböző korosztályok környezettudatos szemléletének alakításában programok, rendezvények szervezésével vesz részt. Tevékeny részt vállal a környezeti nevelésben: óvodás csoportot támogat, táborokat szervez általános iskolás gyermekek számára. Figyelemmel kíséri

a kormányzat és a civil szféra eseményeit, közvetlen kapcsolatot tart a meghatározó helyi, regionális és országos zöld szervezetekkel. Közülük többel együttműködik. A Gondolatébresztő pályázatok kiírásában a Szerkő Egyesülettel működik együtt, a Debreceni Zöld Napok szervezésében jelentős szerepet vállal.

A környék értékeinek megismertetésére az ökoturizmus szellemében is szervez programokat.

Információs központként széleskörű tájékoztatást ad a környezet- és természetvédelem aktualitásairól, negyedévente tájékoztató kiadványt jelentet meg ÖCSI néven.

Cím: 4024 Debrecen, Szent Anna utca 18.

A Hortobágy Nemzeti Park Szerkő Oktatóközpontjának munkája a Zsuzsi-vonat fennmaradásáért

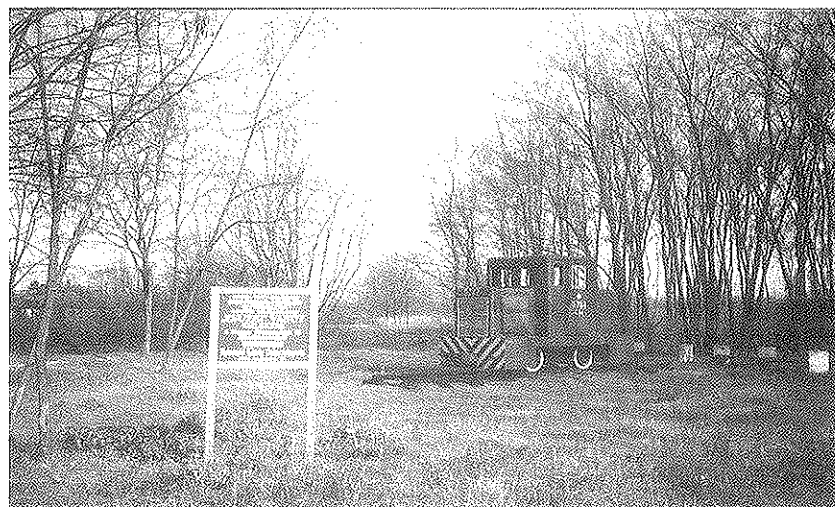
1995 őszén a Zsuzsi Kisvasúttért Baráti Kör alapítótagja volt egyik vezetőnk, akinek ötlete nyomán szélesedett ki tevékenységünk. 1995 november 11-ére sáncát hirdettünk meg, melyre a váratlan hóesés ellenére 147 diák és 27 felnőtt jött el (a rossz időre való tekintettel végül az elinduló kisvonattal utaztunk mi is ki), s szakmai előadást, nagy sikerű vetélkedőt, hőemberépítést, tombolasorsolást tartottunk. Ekkor fogalmazódott meg a gondolat, hogy a kisdíjak aláírásai bizonyítsák az Önkormányzatnak, hogy szükség van a kisvonatra. Ezért „emberpróbáló” szervezéssel minden debreceni és környékbeli iskolához levelet küldtünk, melyben kértük őket az aláírásgyűjtésre azért, hogy a diákok ezután is a környezetbarátabb közlekedési eszközzel, a kisvonattal juthassanak ki a hármashegyfaljai pihenőközpontba.

Diákok, tanárok és szülők küldték el 44 oktatási intézményből aláírásaikat, melyeket összesítés után a Zöld Mikulás adott át egy decemberi közgyűlésen polgármesterünknek. Az érvényes aláírások száma 5033 volt, melyekhez csatlakoztattuk az oktatóközpont-vezetők szakmai ajánlásait is a kisvonal és környéke környezeti nevelésben való hasznosításáról. Az ebben megfogalmazottak közül valósult már meg a tanósvény is.

Cím: 4024 Debrecen, Sumen u. 2.

A Zsuzsi debreceni végállomása

A korábbi végállomás emléke a Guthi-erdőben

A címlapon a martinkai ligeterdő és „meg a Zsuzsi vonat”.
A hátlapon értékes orchideafajunk az agárkosbor; és ízeltő
a terület állatvilágából: vörösróka, vörösvércse és darázspók.